

DJURSLAND, KALØ AMT OG GERSDORFF'ERNE

Djursland er skrumpet i tidens løb. I nord har Randers ædt sig ind på os, i syd Aarhus.

Efter svenskekrigene og enevældens indførelse i 1660 fulgte en reform af den kongelige administration. Lenene blev afskaffet og afløstes af amter, og de kongelige lensmænd afløstes af amtmænd.

Den væsentligste forskel på de tidligere lensmænd og de nye amtmænd var, at der ikke fulgte et kongeligt slot og gods med udnævnelsen til amtmand, og at amtmændene var helt "befriet" for lensmændenes militære forpligtelser og økonomiske forvaltning.

På Djursland blev Kalø slot og gods afhændet, og Kalø Len afløstes af Kalø Amt. Slottet forfaldt og blev til nutidens slotsruin. Kalø blev nu en "almindelig" herregård og de bygninger, vi kender i dag lige øst for Rønne, opførtes som nyt centrum for godset.

KALØ AMT

Kalø Amt omfattede lige som det tidligere Kalø Len hele Djursland med de fem herreder Sønderhald, Djurs Nørre (nord for Kolindsund), Djurs Sønder (syd for Kolindsund), Mols og Øster Lisbjerg.

I nord dannede Gudenåen grænse mellem Kalø Amt og det nye Dronningborg Amt, der bl. a. omfattede Randers. D. v. s. at både Krstrup og Essenbæk (nu Assentoft) lå i Kalø Amt og derfor regnedes til Djursland.

I syd dannede Egåen grænse mellem Kalø Amt og det nye Havreballegård Amt, der bl. a. omfattede Aarhus. D. v. s. at f. eks. Egå, Hjortshøj og Skødstrup lå i Kalø Amt og derfor regnedes til Djursland.

GERSDORFF'ERNE



Chr. Gersdorff 1644-1725

Amtmandsposten i Kalø Amt tilhørte i næsten hele amtets levetid fra 1662 til 1793 slægten Gersdorff, der ejede lisgaard på den sydligste spids af Mols.

Gersdorff'erne var mægtige folk. I et par generationer i 1700-tallet ejede de foruden lisgaard også Quelstrup, Rolsøgaard og Vosnæsgaard. Gersdorff'ernes imponerende gravkapel kan i dag beses ved Tved kirke.

På grund af arvedeling ejede den sidste Gersdorff, der var amtmand, dog "kun" Vosnæsgaard.

Den absolut mest kendte i slægten var rigshofmester Joachim Gersdorff, der som kongens "førsteminister" fik den tvivlsomme ære at underskrive Roskildefreden med svenskerne i 1658 – den fred, der bl. a. kostede os Skåne, Halland og Blekinge.

Før han underskrev fredstraktaten, skal Joachim Gersdorff have udtalt, at han ville håbe, at hans højre hånd visnede, så han ikke kunne underskrive. Det ønske blev som bekendt ikke opfyldt.

Joachim Gersdorff var også med til at indføre enevælden efter svenskekrigenes ophør.



Joachim Gersdorff, malet af Hans Hansen

RANDERS OG ÅRHUS AMTER

Kalø Amt fik lov at eksistere til 1793, hvor det blev lagt sammen med Dronningborg Amt til det nye Randers Amt. Den sidste amtmand i Kalø Amt, Poul Rosenørn Gersdorff til Vosnæsgaard, blev den første amtmand i Randers Amt.

Randers Amt holdt helt frem til kommunalreformen i 1970. Da blev det lagt sammen med andre amter til et nyt Århus Amt (og ja, dengang stavedes Aarhus med Å).

Ved samme kommunalreform åd Randers sig ind på Djursland i nord, idet bl. a. Krstrup og Romalt blev en del af Randers Kommune. Ved den senere kommunalreform i 2007 gik Assentoft samme vej.

Det samme skete mod syd, hvor bl. a. Egå, Hjortshøj og Skødstrup blev en del af Århus Kommune.

Nu er det jo ikke vedtaget noget sted, hvad Djursland omfatter, men i den almindelige bevidsthed følger begrebet klart nok de kommunale grænser. Så det er rimeligt nok at konkludere, at Djursland er skrumpet en hel del siden salig Gersdorff'ernes tid.



lsgaard på Mols var i slægten Gersdorffs eje fra ca. 1620 til 1773. Den nuværende hovedbygning er opført i 1890'erne. Foto VFH 2015.

Skrevet af Vilfred Friborg Hansen til Djurslandsposten maj 2018